

A KÚT mélye

Jól haladtak. Már nyolc méter mély volt, de víznek még semmi nyoma. Hárman ástak, ahogy kell. Egyiküket leeresztették a vödörrel, ketten a kútszerszám mellett álltak. Aki lent volt, kiásott egy ásónyomot, megrakta a vödört, a másik kettő felhúzta a csigán. Aztán cseréltek. Egyelőre nem kellett gyűrűzni, mert a talaj sziklás és agyagos volt. Nehézebb volt ugyan ásni, de könnyebb volt elférni odalent.

Ebédre mind bementek a házba. Késő nyár volt, hőség. Épp ebédidőben jött a kiadós nyári zápor. Ittak még egy pohár bort, Jenő, ahogy szokta, vörösboros kólát, amire a másik kettő rá se tudott nézni. Aztán indultak vissza a kúthoz. A mogyorófavesszős ember jelölte ki a kút helyét. Hittek is benne, nem is. Mindegy, a gazda megrendelte a kútásást. A hegyen nagy kincs a víz. Ha eltalálják az eret, nem szabad tovább ásni, mert ha áteresztő réteget érnek, volt víz, nincs víz. De ahhoz előbb meg kell találni az eret, amit az elhajló mogyoróvessző jósolt. Hittek is benne, nem is, de ástak, mert fizettek érte. Szerencse, hogy egyelőre nem kellett leereszteni a betongyűrűket. Abban szűkebben lettek volna, úgy fáradtságosabb az ásás.

Az öreg a gödör peremére lépett, hátha meglátja a víz csillogását odalent. Miközben ők ebédeltek, talán már ki is buggyant. Nem az elhajló mogyorófavesszőnek hittek, hanem a saját munkájuknak. Ha dolgozik az ember, értelmet vetít a munkájába, és a kútásás értelme a víz. Egyik kezével lazán rátámaszkodott a háromágú kútszerszám egyik cölöpére, úgy hajolt a még száraz kút fölé. Nem gondolt arra, hogy a zápor fellazította a földet.

Messzire ellátni, ez volt az öreg szűk tágassága. Akkor jött rá erre, amikor először járt a fiú új nyaralójában. Megállapította, hogy minden szép és jó. A ház szerény, inkább csak házacská, de otthonosan belakható. A kert is csak kertecske, de árnyas és fűszagú. Valami baj volt mégis, de nem tudta, mi. Csak évekkal később jött rá. Akárhová nézett, minduntalan beleütközött valamibe. Kerítésbe, szomszéd házba, fádba. Képtelen volt elnézni messzire. Messzire ellátni, ez hiányzott neki, bár akkor és ott még csak egy homályos sejtés formájában.

Akkor már évek óta kora tavasztól késő őszig lent lakott. Volt úgy, hogy március közepétől november közepéig egyszer se ment haza. Inkább már lent volt otthon. Minden péntek délután izgatottan várta, hogy megjöjjön a család. A felesége és a két lánya. Vasárnap délutánig voltak család. Aztán hétfőtől csütörtökig kötelességtudóan elvégezte a napi penzumot, amiért pénzt kapott. Többnyire gyorsan végzett vele. A nap hosszú volt, sok minden belefért. Kútásás például. És persze a nagy szenvedély, a horgászat. Tavasszal, ko-

ra nyáron, amikor a téli koplálás után megjött a halak étvágya, nem győzte felkantarózni a méretes pontyokat. A falu halórét is ő látta el hallal. Ili kapott először, ő libát adott egy jókora tükrösért, Anna néni tojást, az erdész nyulat. Az általános egyenértékes akkor és ott nem volt ellenérték. A helybeliek különben is szűkében voltak a pénznek. Áruk és munka cseréltek gazdát. A hegyen még kevés volt a nyaraló, aki pénzért vette volna a dolgokat, ők csak később fedezték fel az öreghegyet.

Voltak viszont nagy, szerteágazó családok. Két-három család az egész falu. A Horgas család hegyi ága volt a módosgazda. Tehenük is volt, aki szerette, mehetett minden reggel friss, habos, langyos tejért. A Kaszibák ezzel szemben ágrólszakadt, ámde tudós népesség voltak. Az öreget három tudós Kaszibával is összehozta a jósorsa.

Még a házat építette, és kellett hozzá a kő. Akkor még működött a közeli bánya, rendelt egy fuvarral. Amikor meghozták, kétségbeesett. A nagy billencsen három óriási szikla tornyosult. Mind a három egymagában is akkora, akár egy ház. Hogy lesznek ebből kövek a falhoz, a bástyához? Kasziba János, mondta Alajos, a szomszéd. Majd ő felszeleteli. Az öreg ugyan nem hitte, de azért pislákolat benne a bizalom. Egészen addig, amíg Kasziba János, a kőszelitelés nagyhírű mestere be nem ódalgott a kertbe. Éles sasorr, kortalanná barázdált arc. Még hogy ez a cingár, egyszázbélű, lógó gatyájú alak szeleteli fel ezeket a sziklákat? Hisz ezt egy mérsékelt égövi szellő is elfújná. Kasziba János lapos, megfeketedett aktatáskát lóbált a kezében. Olyan ráncos volt a táska bőre, mint tulajdonosának az arca. Bemutatkozott, és kért egy pohár fröccsöt. Aztán kért egy konyhai hokedlit, odaállította a legnagyobb kőszikla elé, leült, és kért még egy pohár fröccsöt. Aztán kinyitotta az aktatáskát, elővett egy parányi kalapácsot és négy parányi vésőt. Aztán kért még egy pohár fröccsöt. Elszívott egy cigarettát, s közben elismerően méricskélte a nálánál ötször nagyobb követ. Aztán kért még egy pohár fröccsöt. Lassan felállt, és a négy ékecskét egymástól jókora távolságban, sorban belekalapálta a sziklába. Az öreg nem hitt a szemének annyira abszurd volt a látvány. Meg is kérdezte, nem titkolt gúnnyal a hangjában:

És most mi lesz?

Kasziba János válasz helyett megivott egy pohár fröccsöt, aztán rágyújtott. Halálos nyugalommal szívta magába és fújta ki a füstöt, majd elhajítván a csikket, kért még egy pohár fröccsöt. A parányi ékek tíz perce lehettek a hatalmas, amorf kőben, amikor, mintha egy gitár legvékonyabb húrja pendülne, egyszer csak hajszálvékony „ping” hallatszott. Az óriási sziklán hosszában nyílegyenes törésvonal kötötte össze az ékeket. Alkonyatra az egyik kőszikla szabályos 20×20×30 cm-es darabokban tornyosult az udvaron. Kasziba Jánosnak nehezebb esett felállnia a hokedliről. De másnap reggel és harmadnap reggel is megjelent. Reggel peckes léptekkel érkezett, este imbolyogva távozott. És harmadnap estére szabályos halomban állt a teljes falnak és bástyának való.

A másik Kasziba, a Pista, a legidősebb, a halfogás mestere, ugyanott horgászott, ahol az öreg. Aszott, inas, goromba fráter volt, és a pálinkát jobban szerette, mint a bort. Amikor az öreg még zöldfülű újonc volt a hegyen, Pista nagy kegyesen megmutatta neki a csónakkikötőt, és megengedte, hogy ő is oda kössön. Amikor meglátta az öreg teleszkópos Alpháját, kaján röhögésben tört ki.

Ezzel akar itt maga halat fogni? Vagy tán beéri a snecikkel?

Az öreg mosolygott nem létező bajsza alatt. Ismerte ő is a dióverőket, és jól tudta, hogy az ő Alphái felveszik velük a versenyt. Sőt. Kasziba Pista előzékenyen megmutatta neki a nádöblöt, ahol pontyozni szokott.

Próbálja csak meg itt, amíg nem talál magának másik helyet. Etetve van. De nehogy elkaszibálja nekem a nádat.

Két nappal később, amikor az öreg megmutatta neki a kilences nyurgát, csak hüppögött. Újólág szemügyre vette az öreg botját.

Nekem is szerezhetne egyet.

Kasziba Pista holttestére a csónakja mellett találtak rá a sekély vízben. Mervev részegen próbált csónakba szállni, nem sikerült.

Kasziba Józsi az oltás-szemzés nagy mágusának hírében állott. Józsi se nem nőtt, se nem hízott túl a fivérein. Az ital szeretetében is osztozott amazok tehetségében. Őt is az öreg szomszédja, Alajos, mindhárom Kasziba régi ivócimborája ajánlotta a figyelmébe ritka józan pillanatainak egyikében. Az öreg ugyanis egy csenevész mandulát szeretett volna kajsziává nemesíteni.

Majd a Józsi beszemzi magának – üvöltötte át a kerítésen Alajos. – Este szólok neki.

A kocsmában, gondolta magában az öreg. Akárhogy is, Kasziba Józsi egy délután csak-ugyan közeledni látszott a poros földúton. A közeledés azonban nem volt túl egyértelmű, mert Józsi inkább csak tántorgott az út egyik szélétől a másikig, és néha lecsücsült az árokparton. Ahogy mégis látótávolságba került, az öreg rémülten fedezte fel, hogy jobb kezében nyitott szemzőkést szorongat. Tudnivaló, hogy egy szemzőkessel akár borotválkozáni is lehet, nem csak azért, mert megszólalásig hasonlít egy régi típusú borotvára, hanem mert ugyanolyan éles. Félő volt, hogy a részeg tudós kárt tesz magában. Az öreg elébe sietett, és próbálta lebeszélni a beavatkozásról.

Menjen inkább haza, Józsi bácsi, majd máskor beoltja a csemetémet. Nem szalad az el.

Kasziba Józsi azonban válaszra sem méltatta, továbbtántorgott a kert belseje felé, és nem tántorított. A mandulafácskához érve, mint aki jól végezte dolgát, elterült és nyomban el is szenderült. Az öreg megpróbálta kiszedni a bicskát a kezéből, de Józsi görcsösen szorította a borotvaéles pengét. Kisvártatva horkantott egyet, és úgy, ahogy volt, hanyatt fekvé belekapaszkodott a mandulafa vékonyka szárába. Nem is változtatott testhelyzetet, ám csodák csodája, az oltóág mégis a helyére került, és valahogy a raffia is köré tekeredett. Dolga végeztével Józsi megint elaludt.

A szemzés, mondani sem kell, tökéletesre sikeredett. A nemes mandula két év múlva mézédés kajszit termett. De ezt a termést Kasziba Józsi akkor már csak a föld alól ízlelhette. Még azon a nyáron csúnya furunkulus nőtt az arcán, és Józsi, ahelyett, hogy szemzőkésével fakasztotta volna fel a gennyes kelést, felkereste a közeli kórházat. A műtéti beavatkozás után két héttel volt a temetés.

Az öreghegyet belengte a sötét középkor áporodott levegője. A helybéliek, akiket akkor még nem szorítottak ki a nyaralók, alig láttak túl kerítésük határain, jóllehet a legtöbb birtokot nem határolta kerítés. Éltek a maguk belterjes, alig változó világát. Örömlüket leginkább abban lelték, ha a szomszédokon köszörülhették a nyelvüket. A jobb oldali szomszédal a bal oldalán, a bal oldalival a jobb oldalán. Következetes következetlenséggel.

Az öregnek nagy tehetsége volt, hogy elfogadtassa magát velük, de ami a háta mögötti beszédekkel illeti, nem ringatta illúziókba magát. Talán csodabogárnak tartották, amiért délelőttönként az írógépet pofozta, de annál inkább becsülték, mert megtanult metszeni, kapálni és permetezni, és egymaga cipelte az ötvenkilós cementes zsákokat a keverőhöz, sőt, az ácsmunkához is értett. Egyértelmű elismerés volt, amikor a második szomszéd, aki a kútásást vállalta, őt hívta csapattagnak. Velük élt. Látták a másik életét, de nem láttak bele. Legfeljebb annyira, hogy vele írtak fogalmazványt az alakuló víztársulásnak.

Neki magának a mindennapi írógépes penzumon kívül alig is volt másik élete. Nyaranként átlátogatott ugyan a hosszúházba, ahol pesti bölcsészek, barátai, vagy inkább egykori barátai tartottak egymásnak fejtárgítót, de ritkán szólalt meg, többnyire unottan – vagy némi irigykedéssel – hallgatott.

Itt is volt, ott is volt. Vagy se itt, se ott.

A hosszúház, ahol a tanár lakott, az egyik kora tavaszon leégett. A tó felől fújt a viharos szél, amikor a tó felőli szomszéd úgy döntött, épp megfelelő az idő a venyigeégetéshez. Nem sok kellett hozzá, hogy a nádtető lángot fogjon. Gyönyörű volt a tűz, a szemközti hegyről is fotózták. A szelemenek és a szarufák cseréje után nád helyett cserép került az új tetőre. Hátha megint tüzet találna rakni a szomszéd. Az öreg is besegített a helyreállításba. Szélfákkal burkolta az ereszt, méretet vett az üszkös maradókról és utángyártotta a különös, nem jobbra-balra, hanem alul-felül nyíló kétszárnyú ajtót. A tanár hegyvégi művész barátja készített új bútort a leégett helyére. Minden darab maga volt a fába faragott tökély. Ott ismerkedtek össze.

A művész, akárcsak az öreg családja, leginkább hétvégi vendég volt a hegyen. A nagy sétákat a hegyvégi házig és vissza hármásban tették meg. Kora nyár volt és hőség. Ilyenkor már inkább este harapott a hal, az öreg is este járt le a tóra. Ezért, mikor a gyerekek lefeküdtek, a művész és az öreg felesége kettesben indultak hosszú peripatetikus sétaútra. Többnyire a művész beszélt. A misztikusba hajló keleti életfilozófia szinte elkábította a hallgatót. Távoli volt, sejtelmes és vonzó. Magával ragadott és elringatott, akár az éjszót gyémántvízen úszó kísértethajó.

Az öreg nagyon szerette a feleségét és nagyon rosszul. Sokféle szeretet van, de kevés köztük a jóféle. A fojtó, szünet nélkül bizonyító és szünet nélkül visszaigazolást követelő a rosszfélék egyik véglete. A másik nem tesz érte semmit, nem ápolja, nem óvja, mert annyira magától értetődőnek tekinti, mint a levegőt.

A séták egész nyáron át folytatódtak. Aztán egy este, amikor az öreg megjött a vízről, a felesége azt mondta, baj van.

Az ég ismét kiderült, csak a felázott talaj őrizte a déli zápor nyomát. Az öreg bele akart nézni a kútba, hátha felfakadt a víz. Jobb kezével megfogta a kútszerszám egyik ágát, hogy a kút fölé hajoljon. Még egy lépéssel közelebb ment a gödör széléhez.

Aztán csak zuhant, zuhant, zuhant. ■ ■ ■

Révai Gábor (Budapest, 1947): író, műfordító, könyvkiadó. Számos beszélgető-könyv szerzője. A Kalligramnál megjelent kötetei: *A kisközösségekről*, *Hol voltam, hol nem voltam* (Kornis Mihállyal), *Bemutakozásaim története*.